

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

dr Janusz KOCHANOWSKI

RPO-517732-VII/714/05/JZ

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Warszawa,

28/02/2008

Pan
prof. dr hab. Zbigniew Ćwiąkalski
Minister Sprawiedliwości
Prokurator Generalny
Warszawa

Siłko Janusz Paweł Minister

W wystąpieniu z dnia 13 marca 2008 r. zwróciłem się do Pana Ministra o zajęcie stanowiska w sprawie stwierdzonych przez Biuro Rzecznika nieprawidłowości w wykonywaniu w Polsce środków probacji i readaptacji skazanych oraz propozycji nowych rozwiązań legislacyjnych w tym zakresie. Zaproponowane przeze mnie zmiany powinny służyć doskonaleniu nieizolacyjnych form postępowania ze skazanymi, jako realnej alternatywy dla bezwzględnej kary pozbawienia wolności.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w piśmie z dnia 16 kwietnia 2008 r. (ldz. DWOiP-II-760-4/08) szczegółowo ustosunkował się do wniosków przedstawionych w moim wystąpieniu i zapewnił, że część z nich popiera w całej rozciągłości i dlatego występujące w tym obszarze propozycje zmian legislacyjnych oraz wnioski dotyczące doskonalenia praktyki zostaną wprowadzone do realizacji.

Waga podniesionych spraw każe mi zwrócić się teraz do Pana Ministra z prośbą o udzielenie informacji dotyczących stopnia zaawansowania prac nad wprowadzaniem w życie moich postulatów. W szczególności budzi moje zainteresowanie:

I. w zakresie wniosków legislacyjnych:

1/ rozwiązanie problemu niekonstytucyjności rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 12 czerwca 2003 r. w sprawie szczegółowego sposobu wykonywania uprawnień i obowiązków kuratorów zawodowych (Dz.U. Nr 112, poz. 1064), które wykracza poza zakres delegacji zawartej w art. 12 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o kuratorach sądowych;

2/ zmiana redakcji przepisów Kodeksu karnego wykonawczego i aktów wydanych na jego podstawie, dotyczących dozoru przy warunkowym umorzeniu postępowania, która nie będzie rodziła wątpliwości co do statusu prawnego sprawcy, do którego jest adresowana, a także rozciągnięcie stosowania art. 14 Kkw na osoby, wobec których warunkowo umorzono postępowanie karne, lub dodanie art. 177a Kkw określającego kompetencje sądu do zarządzenia wywiadu środowiskowego w stosunku do takich sprawców;

3/ zmiana redakcji art. 153 § 4 Kkw tak, aby katalog wymienionych w nim obowiązków, możliwych do nałożenia na skazanego korzystającego z przerwy w odbywaniu kary pozbawienia wolności, nie miał charakteru zamkniętego. Istotne jest też wprowadzenie przepisu nakładającego na kuratorskie zespoły służby sądowej obowiązku przekazywania sądom penitencjarnym, po zakończeniu okresu przerwy, całej dokumentacji dotyczącej kontroli wykorzystania jej przez skazanego;

4/ określenie w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości, wydanym na podstawie Kodeksu karnego wykonawczego, sposobu wykonywania przez kuratorów czynności w trybie art. 164 Kkw oraz dokumentowania tych czynności, a także uregulowanie kwestii właściwości miejscowej sądu, którego kuratorzy powinni wykonywać działania w trybie art. 164 Kkw;

5/ w związku z wykonywaniem dozoru orzeczonego na wniosek skazanego na podstawie art. 167 Kkw: zmiana unormowania dotyczącego czasu trwania dozoru (art. 167 § 4 Kkw), usunięcie ograniczenia w wykonywaniu dozoru tylko przez zawodowego kuratora sądowego, wydanie przepisów wykonawczych określających zasady i tryb wykonywania dozoru na wniosek skazanego;

II. w zakresie wniosków dotyczących doskonalenia praktyki:

1/ dalsze wspieranie etatowe służby kuratorskiej oraz równomierne obciążania kuratorów sądowych dla dorosłych środkami probacji i innymi obowiązkami, czemu służyć będzie również zmiana przepisów ustalających standardy pracy kuratora sądowego;

2/ przeprowadzanie przez kuratorów wywiadów środowiskowych w sposób zgodny z wzorcem określonym w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 11 czerwca 2003 r. w sprawie regulaminu czynności w zakresie przeprowadzania wywiadu środowiskowego oraz wzoru kwestionariusza tego wywiadu (Dz. U. z 2003 r. Nr 108, poz. 1018);

3/ przestrzeganie przez wszystkie podmioty postępowania wykonawczego wymogu terminowego rozpoczynania czynności związanych z dozorem. Podejmowanie ich ze

znacznym opóźnieniem w stosunku do 14 dniowego terminu jest bowiem zjawiskiem powszechnym;

4/ egzekwowanie od osób dozorowanych wykonania obowiązku kontaktowania się z kuratorem, w tym zgłoszenia się do kuratora w ciągu 7 dni od powzięcia wiadomości o oddaniu ich pod dozór;

5/ ujednoczenie i odpowiednia modyfikacja sposobu prowadzenia przez kuratora dokumentacji dozoru;

6/ respektowanie przez administrację więzienną zasady wyrażonej w art. 165 § 1 Kkw, zgodnie z którą w okresie przeznaczonym na przygotowanie do życia po zwolnieniu skazany powinien przebywać w zakładzie karnym położonym najbliżej jego przyszłego miejsca zamieszkania;

7/ staranne rozpoznawanie sytuacji skazanego przed podjęciem decyzji o objęciu go okresem, o którym mowa w art. 164 Kkw;

8/ w związku z wykonywaniem dozoru orzeczonego na wniosek skazanego na podstawie art. 167 Kkw: lepsze przygotowanie kuratorów do sprawowania dozoru na wniosek skazanego i uwzględnianie jego specyfiki w programach szkoleń, szybsze obejmowanie skazanych dozorem po opuszczeniu zakładu karnego i aktywizowanie ich w rozwiązywaniu swoich problemów, zwiększenie częstotliwości bezpośrednich kontaktów kuratora z dozorowanymi, zwłaszcza w pierwszym okresie po opuszczeniu przez nich zakładu karnego, przyjęcie zasady niezwłocznego informowania sądu penitencjarnego i występowania z wnioskiem przez kuratora zawodowego o zaniechanie dozoru po bezskutecznych staraniach o zmianę postępowania skazanego, dostosowanie wzorów dokumentacji dozoru, poprawa efektywności kontroli kierownictw służby kuratorskiej nad przebiegiem dozoru.

Budzi natomiast moje zastrzeżenia wyrażona przez Sekretarza Stanu w piśmie z dnia 16 kwietnia 2008 r. zmiana stanowiska resortu sprawiedliwości w sprawie zasad wykonywania kontroli okresu próby przez kuratora sądowego w sytuacji, gdy nie orzeczono dozoru w sprawie. Uznanie bowiem, że „kurator sądowy zobowiązany jest, co do zasady do kontroli wykonania obowiązku probacyjnego, a nie całego okresu próby” nie tylko nie

znajduje podstawy prawnej, lecz jest sprzeczne z obowiązującymi normami prawa karnego wykonawczego, a mianowicie:

- z art. 173 § 2 pkt 1 Kkw (do zakresu działania sądowego kuratora zawodowego należy w szczególności kontrolowanie zachowania skazanego w okresie próby). Autorzy komentarza do Kkw (Z. Hołda i K. Postulski, S. Lelental, S. Pawela) nie zawężają tego zadania do kontroli wykonania przez skazanego obowiązku probacyjnego;
- z art. 163 § 1, art. 177 i art. 178 § 1 Kkw (wykonanie/wykonywanie orzeczenia o warunkowym zwolnieniu, warunkowym umorzeniu postępowania karnego, warunkowym zawieszeniu wykonania kary);
- z § 12 powołanego wyżej rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 12 czerwca 2003 r. w sprawie szczegółowego sposobu wykonywania uprawnień i obowiązków kuratorów zawodowych (kurator dla dorosłych realizuje czynności związane z kontrolą skazanego w okresie próby oraz kontrolą sprawcy przestępstwa, w stosunku do którego warunkowo umorzono postępowanie karne lub zawieszono wykonanie kary).

Obowiązujące od 1 stycznia 2008 r. uregulowania, które zawarto w Zarządzeniu Ministra Sprawiedliwości w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów sądowych (Dz. Urz. Min. Sprawiedl. Nr 5, poz. 22 ze zm.), nie mogą wpływać na sposób interpretowania i stosowania wymienionych wyżej przepisów.

Należy ponadto zauważyć, że brak stałej kontroli okresu próby przy bezdozorowym zawieszeniu wykonania kary pozbawienia wolności stawia pod znakiem zapytania możliwości realizacji innych istotnych zadań przypisanych kuratorowi sądowemu, zwłaszcza określonych w art. 173 § 2 pkt 3, 5 i 6 Kkw.

Tymczasem przyjęta przez resort sprawiedliwości i realizowana począwszy od 2008 roku koncepcja rezygnowania z kontroli okresu próby przy bezdozorowym zawieszeniu wykonania kary może objąć każdego roku - wg szacunków podległego Panu Ministrowi resortu - ok. 130 tysięcy spraw, w których sąd w wyroku nie nałożył na skazanego żadnych obowiązków. Wprawdzie spadnie wówczas znacząco obciążenie kuratorów obowiązkami innymi niż dozory, to jednak poza kontrolą okresu próby będzie pozostawała liczna grupa skazanych, dla których jedyną podstawą oceny ich zachowania będzie skazanie za popełnienie kolejnego przestępstwa. Wobec tej grupy skazanych ustana też możliwości

modyfikowania okresu próby, o których mowa w art. 74 § 2 Kk , takie jak: ustanowienie obowiązków i oddanie skazanego pod dozór.

W świetle powyższego, nadal aktualny jest też mój wniosek o dokonanie takiej zmiany art. 178 § 1 Kkw, która wprowadzi do praktyki zasadę wykonywania kontroli okresu próby wobec osób, którym sąd warunkowo zawiesił wykonanie kary pozbawienia wolności bez ustanowienia dozoru nad nimi, przez kuratora sądowego właściwego ze względu na miejsce zamieszkania lub pobytu tych osób. Akceptację dla tego stanowiska oraz zapewnienie, iż przygotowano już projekt odpowiedniej nowelizacji tego przepisu, Rzecznik Praw Obywatelskich otrzymał od poprzednich ministrów sprawiedliwości w pismach z dnia 22 marca 2004 r. (DSP VIII 013/37/04) oraz 13 września 2006 r. (DL-P-I-0760-9/06).

Na podstawie art. 16 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jednolity: Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 ze zm.) uprzejmie proszę Pana Ministra o zajęcie stanowiska w sprawie zakresu sprawowania przez kuratora sądowego kontroli okresu próby przy bezdozorowym zawieszeniu wykonania kary pozbawienia wolności, warunkowym umorzeniu postępowania karnego i warunkowym przedterminowym zwolnieniu oraz spowodowanie udzielenia informacji dotyczących stopnia zaawansowania prac nad wprowadzaniem w życie moich propozycji dotyczących doskonalenia w praktyce środków probacji i readaptacji skazanych.

*Łeas ygray nauunr
Jan Kobuszko.*